
CILJ: SVAKI DAN PRESEDAN

MARIJAN ŠPOLJAR □ Muzej grada Koprivnice, Koprivnica

Teme Međunarodnih dana muzeja nastoje se vezati za neke aktualne probleme i izazove s kojima se muzeji u svijetu danas suočavaju. Pri tome su one katkad tješnje vezane za internu muzejsku problematiku, a katkad zagovaraju zahvat u širinu različitih kontekstualnih odnosa. No uvijek se sugerira istraživanje, otvaranje problemskih niša, rasprava i indiciranje rješenja: muzejske akcije ne bi trebale biti samo programska stavka nego generatori promjena.

Koliko god se ideje za nova rješenja fermentiraju unutar internih muzejskih laboratorija, njihova je praktična primjena moguća je tek kada naš sektor postane središte ili barem dio javnoga, društvenoga i medijskog interesa. Muzeji u svijetu promjena mogu jačati svoj položaj samo ako dokraja prihvate svoju ulogu i odgovore na izazove koje nameće vlastita odgovornost, te - uostalom - da istaknu i svoj kompleks više vrijednosti na drukčiji način nego što je godinama bilo uobičajeno: ne inzularnom samozadovoljnošću nego pozicioniranjem unutar zajednice.

Dakako, znamo da je dugotrajnom upotrebom navedeni tip natuknica poprimio frazeološki okus i da samo dobar, praktičan primjer može biti oslobođen sumnje u deklarativnost. Jer, nalazimo se, ili ćemo se uskoro naći, u položaju da svoju ulogu i značenje branimo samo načinom kojim djelujemo u konkretnom prostoru i vremenu. Prošlo je, naime, vrijeme kada smo bili samorazumljivi: naše, muzejsko, postojanje koliko god inicirano i vođeno misijom kulturno osviještenih pojedinaca, jamčila su moćna politička i administrativna tijela. Njihova je aktivnost danas sve manje određena inercijom i nepisanim pravilima odgovornosti - kao dokazima društvene svijesti i potvrde statusne pozicije - a sve je više pod utjecajem ekonomske i interesne volje, nerijetko i čiste pragmatike. Jamaca je nestalo, a država će kao garant za očuvanje temeljnih vrijednosti i za razvijanje strateških inicijativa teško moći pratiti razgranatu mrežu kapilarnih poslova. Branili mi ovu ili onu poziciju, hvalili ili preklinjali sustav *dogovorne kulturne politike*, zazivali *funkcionalnu* kulturnu politiku ili se snebivali nad njom, jedno je sigurno: mnoge stvari nisu, a bit će još i manje, onakve kakve smo smatrali neminovnima, od države propisanim i za nju obvezujućim odnosima. To je činjenica koja ne ovisi o interpretativnome modelu niti je njezin intenzitet određen stupnjem javne prihvaćenosti.

Da sve ne bi otišlo u puki volontarizam i ekonomistički determinizam, postoje, dakako, odgovorna društva koja pomažu u globalnom usmjeravanju, prakticirajući jače ili slabije regulativne oblike, izraženije u obliku financijskih injekcija nego skupa lijepih, ali neobvezujućih teza.

Promjena modela djelovanja

Svjesni da promjene koje će zahvatiti hrvatske muzeje imaju specifičan karakter prekida s jednim modelom - koji se iz bivšeg sustava protegnuo preko tzv. tranzicijskog vremena neprirodno duboko do danas - Muzej grada Koprivnice nastojao je da moto Međunarodnog dana muzeja *Muzeji u svijetu promjena, novi izazovi - nove inspiracije* posve prilagodi konkretnim okolnostima. To znači da je sintagmu o promjeni shvatio integralno i dinamično, kao proces koji nije određen samo osmišljavanjem i pojačavanjem internih modela djelovanja, načinom rada i javnog nastupa, nego i prilagodbom promijenjenome vanjskom okviru i sustavu djelovanja. Budući da nije riječ ni o kakvoj revoluciji, već samo o modifikaciji, u komentaru se nećemo upuštati u velike riječi. Međutim, moramo istaknuti nekoliko činjenica, a odnose se na raskid sa starom proračunskom praksom financiranja, reprezentativnom ulogom i centripetalnim tipom rada muzeja.

IM 43 (1-4) 2012.
POGLEDI, DOGAĐAJI, ISKUSTVA
VIEWS, EXPERIENCES, EVENTS

sl.1.-2. Mali posjetitelji Muzeja grada Koprivnice na Međunarodni dan muzeja 2012.

sl.3. Izložba Radio Luxembourg (zbirka starih radioaparata Nenada Matišića iz Koprivnice)

Promjene o kojima govori Međunarodna asocijacija muzeja, kao što su nova društvena osjetljivost, odnos prema budućnosti, uspostavljanje nove ravnoteže unutar koncepta održivog razvoja, veza između muzeja i inovacija, muzeja i novih medija, u žiži su i naših interesa, ali su samo izvedenica ili operativna faza nakon što definiramo temeljne, strateške promjene.

S tim opredjeljenjem Muzej grada Koprivnice krenuo je u organizaciju ovogodišnjeg Dana muzeja: ohrabren vlastitom sposobnošću organizacije (više od 100 sudionika ili izvođača u različitim tipovima programa), rezultatima (više od 2 600 posjetitelja) i javnom recepcijom slične manifestacije - *Noći muzeja* - muzejski je zadatak bio iskoristiti priliku za daljnje snaženje ideje otvorenoga, integriranoga, odgovornoga, inteligentnoga i slobodnoga muzejskog organizma. Iza nesumnjivo lijepih i učenih sintagmi, znali smo, stajat će samo fraze ako ne okrenemo paradigmu i umjesto programske stavke kao cilja, program uspostavimo kao sredstvo djelovanja. Ili, kako smo rekli nakon *Noći muzeja*, takvi programi nisu alibi niti zavisna stavka nego samo sredstvo da se dospije do jednoga od bitnih dijelova muzejskog sustava - do publike, korisnika, javnosti... Da bi cilj ipak opravdao sredstva, treba voditi brigu o granicama. Banalizacijom i estradizacijom programa postići će se kratkoročno zanimljivi učinci, ali će oni vrlo brzo potrošiti svoju ograničenu moć.

U koncipiranju akcije i izložbi krenulo se od lociranja muzejskog interesa na jednu od glavnih izvedenica svijeta muzejske promjene, na inovativne tehnologije i nove medije, ali putem izložbenih tema, a ne primjenom njihovih recentnih primjera. Kako svaki ozbiljan program mora koherencijom dokazati valjanost svoje nakane, orijentirali smo se na temu *Arheologija tehnologije*, temu koja konceptualno može povezati vremena i meandrirati unutar nekoliko odvojenih prostora.

Znamo da razvoj informacijske tehnologije i audiovizualnih sredstava pokazuje tendencije geometrijske progresije. Za ono što se još prije deset, a da ne govorimo o vremenima prije dvadeset ili trideset godina, činilo kao krajnja točka tehnološke progresije, danas je puki tehnološki otpad ili muzejski predmet. Ako je razumljivo da tehnički i slični muzeji primarno skupljaju upravo tu građu, nije li još razumljivije da je skupljaju i mali, lokalni muzeji, posebno oni koji imaju pretenziju da svoje tzv. stalne postave ne grade samo na *bogatij i slavnoj prošlosti*, nego da povijesno vrijeme protegnu i do svakodnevnice recentnoga doba? Dakle, pokazati mijene života i karakter vremena nedavne prošlosti nemoguće je bez prikaza dominantne tehnološke dimenzije toga vremena. Kako malokoji muzej sistematski skuplja tu građu, suradnja s privatnim kolekcionarima ne samo da je dobrodošla, nego je i nužna.

Tri izložbe koje su bile međusobno izravno - tematski i prostorno - povezane ili su se referirale jedna na drugu, pod nazivom *Radio Luxembourg* (zbirka starih radioaparata Nenada Matišića iz Koprivnice), *Digitronsko doba* (zbirka starih televizora, telefona, pisanih strojeva i kalkulatora Jove Miljanovića iz Koprivnice) te *Računalni vremeplov* (izložba starih računala i kompjutorskih igara iz 1980-ih i 1990-ih iz zbirke Dalibora Vugrinca iz Koprivnice i Peek&Pokea iz Rijeke). Četvrta izložba - izložba skulptura i objekata zagrebačkog kipara Nevena Bilića, tehnološku je i digitalnu dimenziju interpretirala umjetničkim jezikom, primjenjujući sustav računalnih postupaka i načela generičkih procesa.

Istraživanje stanja, pronalaženje privatnih kolekcionara i suradnja s njima pokazala se kao korisno iskustvo. Prije svega, muzejske su akvizicije s područja tehnološkog standarda 1950-ih i 1960-ih godina, a posebno akvizicije računalne tehnologije iz 1980-ih vrlo su skromne, pa će za potrebe neke buduće izložbe ili budućega tzv. stalnog postava Muzeja biti potrebno uspostaviti suradnju s privatnim skupljačima. I vlasnik zanimljive zbirke radioaparata Nenad Matišić (koji već dvadesetak godina intenzivno prikuplja radioaparate te u zbirci ima gotovo sve modele radioaparata proizvedenih na području bivše Jugoslavije od kraja 1940-ih do kraja 1980-ih), i kolekcionar Jovo Miljanović (čiji su interesi vrlo široki, uz glavno usmjerenje prema skupljanju različitih oblika uredskih aparata), i Dalibor Vugrinec (inače informatičar u Muzeju grada Koprivnice) spremni su na otvorenu suradnju i, ako bude interesa, doniranje dijelova zbirki.

Od teme do promjene sadržaja

Kako su izložbe sadržajem i temom bile okrenute najrazličitijim interesnim skupinama, a rasporedom potencirale cirkuliranje posjetitelja između nekoliko prostora i muzejskih objekata, bilo je nužno promijeniti i radno vrijeme muzejskih objekata i obveze zaposlenika. To je iniciralo promjene koje su zbog kompleksnosti i izazovnosti morale dobiti novi programski okvir: prvotno pod sintagmom *Deset dana (muzejskog) presedana*, a zatim pod motom *Mjesec dana presedana*. Bitno je napomenuti da se *presedan* nastavlja i nakon predviđenih 30 dana, pa smo blizu praksi da ova promjena postane svakodnevnom normom izraženom krajnjim programskim ciljem sročeni u sintagmu *Svaki dan presedan*. Iskorak iz uobičajenog ritma i načina djelovanja obuhvatio je promjenu radnog vremena (produženo radno vrijeme, zgrada Muzeja i izložbe otvorene su svaki dan), pojačanu animaciju među različitim kategorijama korisnika (od dječjih vrtića do domova umirovljenika), obnovu muzejskog vrta i korištenje njime za različite nekonvencionalne radionice za osnovnoškolsku i srednjoškolsku populaciju, intenzivni kontakti s predstavnicima lokalne kulturne,

političke i gospodarske javnosti, okrugli stolovi i razgovori s pojedinim specifičnim profilima korisnika i suradnika (povjesničarima, terenskim suradnicima), suorganizaciju javnih tribina (*Agora 21: Kultura i obrazovanje u Koprivnici u EU kontekstu*) i dr.

Međunarodni dan muzeja protegnuo se, dakle, u širinu, ali i koncentrirao prema dubini. Nakon točaka koje smo dosegli aktivnostima unutar akcije *Mjesec dana predsedana* (ali i mnogim dinamičnim aktivnostima uz taj dan u prethodnim godinama) povratak na staro više i nije moguć.

Primljeno: 3. listopada 2012.

OBJECTIVE: EVERY DAY A PRECEDENT

There is always an endeavour to link the theme of International Museum Day with some current problems and the challenges that museums in the world today are faced with. Sometimes they are fairly closely connected with the internal problems of museums, and sometimes encourage operations at a wider level of various contextual relations. But always research is suggested, the opening up of problem niches, discussions and the indication of solutions: museum actions should not be just an item on the programme but a generator of changes. However much ideas for new solutions do ferment within the internal museum laboratories, their practical application is possible only when the sector becomes a centre or at least a part of public, social and media interest. Museums in a changing world can strengthen their positions only if they accept to the full their role and response to the challenges that their own responsibilities impose on them, and – after all – if they express their superiority complex in a different way than has been common for years: not with insular smugness, but by positioning themselves within the community.

Aware that the changes that will take hold of Croatian museums have a particular character of being a break with one model – which from the former system extended over the period of transition, as it is called – unnaturally deeply all the way to the present day – Koprivnica Municipal Museum has endeavoured to entirely harmonise the motto of International Museum Day, *Museums in a Changing World: New Challenges – New Inspiration* to the concrete circumstances. With this commitment, the museum set out on the organisation of this year's museum day: it has been much encouraged by its own ability to organise (more than 100 participants or executants in various types of programmes), with the results (more than 2,600 visitors) and the public reception of the event. Three exhibitions that were directly interlinked, in theme or in space, or which referred to each other, entitled *Radio Luxembourg* (a collection of old radios owned by Nenad Matišić of Koprivnica), *Calculator Age* (an exhibition of old televisions, telephones, typewriters and calculators by Jovo Miljanović of Koprivnica) and *Computer Time Machine* (exhibition of old computers and computer games from the 1980 and 1990s from the collection of Dalibor Vugrinec of Koprivnica and Peek&Poke of Rijeka). The fourth exhibition – a show of sculptures and objects from Zagreb sculptor Neven Bilić, interpreted the technological and digital dimension in the language of art, applying the system of computer procedures and principles of generic processes.